

Voleybolcuların Duygusal Zekâ Düzeylerinin Takım Direncine Etkisi: Antalya İli Örneği

Mehmet Bilgin KARADEMİR ¹

<https://orcid.org/0000-0003-0239-1204>

¹Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Alanya Ticaret ve Sanayi Odası Turizm Meslek Yüksekokulu, Seyahat-Turizm ve Eğlence Hizmetleri Bölümü, Alanya, Türkiye.

ORJINAL MAKALE

Özet

Bu araştırmanın amacı voleybolcuların duygusal zekâ düzeylerinin takım direncine etkisinin incelenmesidir. Bu kapsamda gerçekleştirilen çalışmanın evrenini Antalya ilinde ikamet eden voleybolcular oluştururken, örneklemini ise 18 yaş üzerinde olan 150 voleybolcu oluşturmaktadır. Çalışma sürecinde, araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgi formunun yanı sıra sporda duygusal zekâ ve sporda takım direnci envanterleri kullanılarak veriler toplanmıştır. Elde edilen veriler, SPSS 26.0 programıyla analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılım sergilediği, çarpıklık ve basıklık değerlerinin incelenerek belirlenmiştir. Bu doğrultuda, verilerin analizinde parametrik testler tercih edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, voleybolcuların duygusal zekâ düzeyleri arttıkça, takım direnci düzeylerinin de yükseldiği gözlemlenmiştir. Ayrıca, duygusal zekâ düzeyi yükseldikçe, baskı altında gösterilen zayıflıkların azaldığı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Zekâ, Duygusal Zekâ, Takım, Direnç

The Effect Of Volleyball Players' Emotional Intelligence Levels On Team Resistance: Antalya Case

Abstract

The aim of this research is to examine the effect of emotional intelligence levels of volleyball players on team resistance. While the universe of the study carried out in this context is composed of volleyball players residing in the province of Antalya, the sample consists of 150 volleyball players over the age of 18. In the study process, data were collected using the demographic information form prepared by the researcher, as well as the emotional intelligence in sports and team resistance inventories in sports. The obtained data were analyzed with the SPSS 26.0 program. It was determined that the data exhibited a normal distribution by examining the skewness and kurtosis values. Accordingly, parametric tests were preferred in the analysis of the data. According to the results of the research, it was observed that as the emotional intelligence levels of volleyball players increased, their team resistance levels also increased. In addition, it was observed that as the level of emotional intelligence increased, the weaknesses shown under pressure decreased.

Keywords: Intelligence, Emotional Intelligence, Team, Resilience

Giriş

Kavramsal açıdan zekâ; bireyin öğrenme, karşılaştırma, saklama ve ihtiyaç duyulduğunda bu bilgileri geri çağırma yeteneği gibi işlevleri içermektedir (Awla, 2023). Bu kapsamda zekâ, bireyin düşünme hızını, sorulara cevap bulabilme yetisini, farklı aşamalar arasında yeni bağlantılar kurabilme yeteneğini ve yorum yapabilme yeteneğini içeren bir kapasite olarak düşünülebilir. Öğrenme hızı, öğrenilen bilgi miktarı, bilgiyi hafızada tutabilme süresi ve öğrenilen bilgi türleri gibi farklılıklar, bireylerin zekâ türleri ve seviyelerine bağlı olarak değişebilir (Yerli, 2009). Wigglesworth ve Storch (2012) tarafından sunulan perspektife göre, bireylerde zihinsel, fiziksel, ruhsal ve duygusal zekâ olmak üzere dört temel zekâ türü bulunmaktadır.

Duygusal zekâ, insanların kendi içsel duygularını anlama yeteneğini geliştirebilme ve diğer insanların duygusal durumlarını gözlemleyerek bu duygusal değişiklikleri ayırt edebilme yeteneklerini içeren sosyal bir zekâ türü olarak özetlenebilir (Çakar ve Arbak, 2004). Duygusal durumları anlamak ve ifade etmek, çeşitli sorunların çözümünde nazik olabilmek ve diğer insanlarla uyumlu bir iletişim sürdürülebilmek, kişilerin başarı yolculuklarında bu zekâ türünün kritik rol oynadığı düşünülmektedir. Girgin (2009)'e göre; duygusal durumları anlamak ve ifade etmek, çeşitli sorunların çözümünde nazik olabilmek gibi davranışlar, temelinde duygusal zekâyı barındırmaktadır.

Duygusal zekâ, yaşamın çeşitli alanlarında olduğu gibi spor alanlarında da büyük bir rol oynamaktadır. Sporun yarışmacı ve zorlayıcı doğası, duygusal zekanın sporcular için ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Güler (2022)'e göre, duygusal zekâ, takım sporlarıyla uğraşan sporcuların performanslarına etki eden bir faktör olarak görülmektedir. Bu sporcular hem kendi takım arkadaşlarının hem de rakiplerinin duygusal durumlarını anlama yeteneğine sahiptirler. Sporda duygusal zekânın, sporcuların psikolojik olarak güçlü kalmalarını, zorlukların üstesinden gelmelerini ve en iyi performanslarını sergilemelerini sağlayan temel bir yetenek olduğu düşünülmektedir.

Direnç, bir psikolojik fenomen olarak, bireyin yaşam boyunca çeşitli zorluklarla başa çıkma yeteneğini ve bu zorlukların üstesinden gelerek olumlu bir gelişim süreci yaşamasını anlamak için kullanılan bir kavramdır (Masten ve O'Dougherty Wright, 2010). Direnç, özellikle zorlu durumlar ve stresli koşullarla karşılaşıldığında, olumlu adaptasyonu içeren dinamik bir süreç olarak tanımlanabilir (Luthar, Cicchetti ve Becker, 2000). Sun (2022)'a göre; bu kavram,

insanların hayatlarında karşılaştıkları güçlükleri ve sıkıntıları nasıl aşabileceğini anlamak ve incelemek için kullanılmaktadır.

Fletcher ve Sarkar (2013)'a göre; takım direnci, bir grup bireyin toplu olarak maruz kaldığı stres faktörlerinin olası negatif etkilerinden korunmalarına yardımcı olan dinamik ve psikolojik bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Sun (2022)'a göre; takımların, zorlu durumlarla karşılaştıklarında tekrar toparlanma yeteneği ve eski performans düzeylerine geri dönme kapasitesi, takım direncinin en önemli göstergelerinden biridir.

Takım direnci, takımların zorlayıcı koşullarla karşılaştığında tekrar yeniden enerji toplama ve normale dönme yeteneklerini ifade eder. Aynı zamanda, yüksek sorumluluk gerektiren durumlarda başarılı bir şekilde performans gösterebilme yeteneği, stresli koşullara uyum sağlama yeteneği ve olumsuz durumlarla etkili bir şekilde başa çıkabilme yeteneği, takımın direnç seviyesinin göstergelerindedir (West, Patera ve Carsten, 2009). Takımların bu tür yetenekleri sergileyebilmesi, takım direncinin yüksek olduğunu ve olumsuz durumların potansiyel zararlı etkilerini deneyimleme olasılığının daha düşük olduğunu göstermektedir. Bu durum takım üyelerinin birbirlerine destek sağlama, iş birliği yapma ve çeşitli stres faktörleriyle başa çıkma konusundaki yeteneklerini yansıtmaktadır. Takım direnci, takımların zorlu koşullar altında bile etkili bir şekilde işlev görebilme yeteneklerini ve esnekliğini vurgular (Sun, 2022).

Spor alanı, doğal bir laboratuvar gibi işlev görmektedir. Bu alanda bireylerin zorlu koşullar altında sergiledikleri davranışlar ve çalışma yöntemleri incelenerek önemli veriler elde edilmektedir (Fletcher ve Sarkar, 2012). Spor psikolojisi literatüründe, takım direnci konusuna dair ilk çalışma, Morgan, Fletcher ve Sarkar (2013) tarafından yapılmıştır. Morgan, Fletcher ve Sarkar (2013) tarafından yapılan araştırmada; beş farklı takım sporundan gelen sporcularla yapılan nitel bir çalışma sonucunda, takım direncinin spor alanındaki tanımı yapılmıştır. Direnç kavramı, bireylerin zorlu durumlarla başa çıkma yöntemlerini anlamak amacıyla önemli bir odak noktası olarak değerlendirilmiştir (Masten ve Osofsky, 2010). Ancak zorluklar yalnızca bireyleri etkilemez; aynı şekilde takımlar da zaman zaman zorluklar yaşayabilirler. Hem takım sporu yapan sporcular hem de bireysel sporcular, bu zorlukların üstesinden gelirken performanslarını düşürmeden etkili bir şekilde başa çıkabilme becerisine sahip olmalıdırlar (Sun, 2022).

Spor, psikolojik ve fiziksel açıdan çeşitli zorlukların üstesinden gelme, liderlik ve takım iş birliği gibi özellikleri değerlendirmek için ideal bir platform sunmaktadır. Bu nedenle spor alanında yapılan araştırmalar hem bireysel hem de takım düzeyinde psikolojik süreçleri

anlamak ve geliştirmek için önemli bir rol oynamaktadır. Takım direnci gibi kavramlar, spor alanını bir araştırma ve öğrenme ortamı olarak kullanmanın önemini vurguladığı düşünülmektedir. Sporda takım direnci ile ilgili alanyazın incelendiğinde, bu konuda sadece Akgün (2022) ve Sun (2022) tarafından yapılan çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda, voleybolcuların duygusal zekâ seviyelerinin, takım direnci üzerindeki etkisini değerlendirmek amacıyla yapılan bu araştırmanın, spor bilimleri alanına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Gereç ve Yöntem

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesi sürecinde “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” çerçevesinde hareket edilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Voleybolcular ile gerçekleştirilen bu çalışmada, ilişkisel tarama modelinden yararlanılmıştır. Karasar (2011)’a göre ilişkisel tarama modeli, mevcut literatürden yararlanarak geçmiş dönemlerden günümüze kadar varlığını sürdüren bir durumu mevcut haliyle betimlemeyi amaçlamaktadır.

Evren ve Örneklem

Voleybolcular ile gerçekleştirilen bu çalışmada örnekleme yöntemi olarak; basit tesadüfi örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Basit seçkisiz örnekleme olarak da adlandırılan basit tesadüfi örneklemede evrendeki her birim örnekleme eşit ve bağımsız seçilme şansına sahiptir. Basit seçkisiz örnekleme yönteminde evrenle ilgili bilgiye ihtiyaç duyulur, iç-dış geçerliği yüksektir ve verileri incelemek kolaydır (Acharya, Prakash, Saxena ve Nigam 2013). Voleybolcuların duygusal zekâ ve takım direnci düzeylerinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmanın evrenini Antalya ilinde mücadele eden sporcular oluştururken, örneklem grubunu ise Antalya ilinde ikamet eden, 18 yaş üstünde olan 150 voleybolcu oluşturmaktadır.

Tablo 1

Araştırmaya Katılım Sağlayan Voleybolcuların Demografik Özellikleri

Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Kadın	87	58,0
	Erkek	63	42,0
Yaş	18-21	89	59,3
	22-25	25	16,7
	26 yaş ve üzeri	36	24,0
Spor Yaşı	5 yıl ve altı	50	33,3
	6-10 yıl	64	42,7
	11 yıl ve üzeri	36	24,0
Toplam		150	100,0

Tablo 1’de araştırmaya katılım voleybolcuların demografik özelliklerine yer verildiği görülmektedir. Buna göre voleybolcular ile gerçekleştirilen bu araştırmaya 87’si kadın 63’ü erkek olmak üzere 150 sporcunun katılım sağladığı görülmektedir. Araştırmaya katılım sağlayan voleybolcular yaşlarına göre incelendiğinde bu sporcuların 89’unun 18-21 yaş, 25’inin 22-25 yaş, 36’sının ise 26 yaş üzerinde olduğu görülmektedir. Bunun yanında araştırmaya katılım sağlayan sporcuların 50’sinin 5 yıl ve altında spor yılına sahip olduğu, 64’ünün 6-10 yıl arasında spor yılına sahip olduğu, 36’sının da 11 yıl ve üzerinde spor yılına sahip olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Voleybolcular ile gerçekleştirilen bu araştırmada araştırmacı tarafından hazırlanmış olan demografik bilgi formunun yanında sporda duygusal zekâ ve sporda takım direnci envanterlerinden yararlanılmıştır.

Sporda Duygusal Zekâ Envanteri

Schutte ve diğerleri (1998) tarafından geliştirilen duygusal zekâ ölçeği Lane, Thelwell, Lowther ve Devonport (2009) tarafından spor alanına uyarlanmıştır. Bu ölçek, sporcular için 19 madde ve 5 alt boyuttan oluşan bir yapıya sahiptir. Ölçeğin Türkçe çevirisi, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Adiloğulları ve Görgülü (2015) tarafından gerçekleştirilmiştir. Adiloğulları ve Görgülü (2015)’e göre; duygusal Zekâ ölçeği alt boyutlarının güvenilirlik düzeyleri şu şekildedir; Başkalarının duygularını değerlendirme alt boyutu için 0,66; kendi duygularını değerlendirme,0,85; duyguları düzenleme, 0,67; Sosyal beceriler, 0,61; duyguların kullanımı, 0,85;ölçeğin genel cronbach alpha katsayısı ise 0,91 olduğu tespit edilmiştir.

Bu araştırmada elde edilen Cronbach alpha katsayıları aşağıdaki gibidir:

- Başkalarının duygularını değerlendirme alt boyutu için: 0,92
- Kendi duygularını değerlendirme alt boyutu için: 0,75
- Duyguları düzenleme alt boyutu için: 0,78
- Sosyal beceriler alt boyutu için: 0,93
- Duyguların kullanımı alt boyutu için: 0,93

Ayrıca, ölçeğin genel anlamda tamamı için Cronbach alpha katsayısının 0,84 olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen Cronbach alpha değerleri oldukça kabul edilebilir düzeylerde bulunmaktadır. Bu, ölçeğin alt boyutlarının ve genel ölçeğin güvenilir olduğunu ve iç tutarlılığının iyi olduğu yorumu yapılabilir.

Takım Direnci Özellikleri Envanteri

Voleybolcuların takım direncine ilişkin verileri değerlendirmek için kullanılan takım direnci özellikleri envanteri, Decroos ve diğerleri (2017) tarafından geliştirilen 20 maddeli ve 2 alt boyutlu bir yapıya sahiptir. Bu envanter, sporcuların kendi takımlarına yönelik takım direnci algılarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Envanter, 7'li Likert tipinde bir ölçek kullanılarak uygulanmaktadır. Sporda takım direnci özellikleri envanter iki alt boyuta sahiptir. Bu alt boyutlar;

- Direnç Özellikleri Gösterme
- Baskı Altında Gösterilen Zayıflıklar

Bu alt boyutlar, katılımcıların takım direnci ile ilgili algılarını farklı yönlerden değerlendirmek amacıyla oluşturulmuştur. Envanterin Türkçe uyarlaması ise Görgülü, Şenel, Adiloğulları ve Yıldız (2018) tarafından yapılmıştır. Ayrıca, envanterin tamamı için Cronbach alpha katsayısı 0.74 olarak belirlenmiştir. Voleybolcular ile gerçekleştirilen bu araştırmada ise Cronbach alpha katsayıları şu şekildedir;

- Direnç özellikleri gösterme alt boyutu için: 0,93
- Baskı altında gösterilen zayıflıklar alt boyutu için: 0,94
- Ölçeğin tamamı için: 0,80

Verilerin Analizi

Voleybolcular ile gerçekleştirilen bu araştırmada elde edilen verilerin analizi SPSS 26.0 programında yapılmıştır. Buna göre öncelikle verilerin arpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Araştırma kapsamında yer alan ölçeklerin arpıklık ve basıklık değerleri tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Sporda duygusal zekâ ve sporda takım direnci envanterlerine ilişkin arpıklık ve basıklık değerleri

Ölçekler	Alt Boyutları	arpıklık	Basıklık
Sporda Duygusal Zekâ	Başkalarının Duygularını Değerlendirme	-0,48	-1,35
	Kendi Duygularını Değerlendirme	-0,13	-1,44
	Duyguları Düzenleme	-0,13	-1,37
	Sosyal Beceriler	-0,74	-0,62
	Duyguların Kullanımı	0,91	1,44
	Duygusal Zekâ Ortalama	0,20	-0,26
Sporda Takım Direnci	Direnç zellikleri Gösterme	0,56	-1,42
	Baskı Altında Gösterilen Zayıflıklar	-0,20	-1,75
	Takım Direnci Ortalama	-1,05	-0,28

Tablo 2’ye göre Skewness ve Kurtisios (arpıklık ve basıklık) değerlerinin -2 ile +2 arasında yer aldığı görülmektedir. George ve Mallery (2010)’e göre Skewness ve Kurtisios değerlerinin 2 ile +2 arasında yer alması bu verilerin normal dağılım sağladığını göstermektedir. Bu bağlamda sporda duygusal zekanın takım direncine etkisinin incelenebilmesi amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmada; iki kategorili değişkenlerin analizi için bağımsız örneklem t testi, ikiden fazla sayıda olan değişkenlerin analizinde ise ANOVA analizinden yararlanılmıştır. Bunun yanında duygusal zekâ ile sporda takım direnci arasındaki ilişki, pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir.

Araştırmanın Etiği

Voleybolcular ile gerçekleştirilen bu araştırmanın etik kurul onayı, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Alanı Bilimsel Araştırmaları kurulundan 06.06.2023 tarihinde 2023/12 karar numarası ile alınmıştır.

Bulgular

Tablo 3

Voleybolcuların cinsiyetlerine göre duygusal zekâ düzeylerinin bağımsız örneklem T-testi ile incelenmesi

Sporda Duygusal Zekâ	Cinsiyet	N	Ort.	SS	t	p
Başkalarının Duygularını Değerlendirme	Kadın	87	10,25	3,19	1,59	0,00*
	Erkek	63	9,16	4,73		
Kendi Duygularını Değerlendirme	Kadın	87	5,99	2,06	0,50	0,00*
	Erkek	63	5,77	3,01		
Duyguları Düzenleme	Kadın	87	5,13	1,60	2,09	0,65
	Erkek	63	4,59	1,48		
Sosyal Beceriler	Kadın	87	7,07	2,94	-0,83	0,42
	Erkek	63	7,45	2,67		
Duyguların Kullanımı	Kadın	87	12,76	4,56	-4,18	0,00*
	Erkek	63	15,41	2,47		
Sporda Duygusal Zekâ Ortalama	Kadın	87	48,80	6,18	-0,41	0,00*
	Erkek	63	49,49	13,81		

*p<0,05

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılım sağlayan voleybolcuların sporda duygusal zekâ ortalamaları ile bu ölçeğin alt boyutu olan başkalarının duygularını değerlendirme, kendi duygularını değerlendirme ve duyguların kullanımı alt boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşmanın meydana geldiği görülmektedir (p<0.05). Buna göre araştırmaya katılım sağlayan kadın voleybolcuların başkalarının duygularını değerlendirme ile kendi duygularını değerlendirme alt boyut puan ortalamalarının erkek voleybolculara oranla daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında erkek voleybolcuların sporda duygusal zekâ puan ortalamaları ile duyguları yönetme alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları kadın voleybolculara oranla daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4

Voleybolcuların yaşlarına göre duygusal zekâ düzeylerinin ANOVA testi ile incelenmesi

Sporda Duygusal Zekâ	Yaş	N	Ort.	SS	F	p	Post-Hoc (Bonferroni)
Başkalarının Duygularını Değerlendirme	18-21 ^a	89	10,70	3,15	64,96	0,00*	b>a,c
	22-25 ^b	25	13,10	0,94			
	26 yaş ve üzeri ^c	36	5,26	3,05			
Kendi Duygularını Değerlendirme	18-21 ^a	89	6,28	2,04	46,60	0,00*	b>a,c
	22-25 ^b	25	8,13	1,33			
	26 yaş ve üzeri ^c	36	3,40	2,12			
Duyguları Düzenleme	18-21 ^a	89	5,30	1,52	24,29	0,00*	b>c
	22-25 ^b	25	5,48	1,12			
	26 yaş ve üzeri ^c	36	3,51	1,09			
Sosyal Beceriler	18-21 ^a	89	7,10	3,12	2,51	0,08	-
	22-25 ^b	25	8,33	1,44			
	26 yaş ve üzeri ^c	36	6,77	2,64			
Duyguların Kullanımı	18-21 ^a	89	13,30	4,46	8,84	0,00*	c>a,b
	22-25 ^b	25	12,62	3,05			
	26 yaş ve üzeri ^c	36	16,18	2,28			
Sporda Duygusal Zekâ Ortalama	18-21 ^a	89	49,13	8,00	16,67	0,00*	c>a,b
	22-25 ^b	25	57,16	9,72			
	26 yaş ve üzeri ^c	36	43,38	11,25			

*p<0,05

Tablo 4 incelendiğinde araştırmaya katılım sağlayan voleybolcuların sporda duygusal zekâ envanterine ilişkin puan ortalamaları ile bu ölçeğin alt boyutları arasında yer alan başkalarının duygularının değerlendirme, kendi duygularını değerlendirme, duyguları düzenleme, duyguların kullanımı alt boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşmanın meydana geldiği tespit edilmiştir (p<0.05). Meydana gelen farklılığın hangi gruplar arasında oluştuğunun tespit edilebilmesi için bonferroni testinden yararlanılmıştır. Buna göre; 22-25 yaş aralığında olan voleybolcuların başkalarının duygularını değerlendirme ve kendi duygularını değerlendirme alt boyut puan ortalamalarının 18-21 ile 26 yaş ve üzerinde olan sporculara oranla daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında araştırmaya katılım sağlayan 26 yaş ve üzerinde olan voleybolcuların sporda duygusal zekâ envanterine ilişkin puan ortalamalarının diğer yaş gruplarında yer alan voleybolculara oranla daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Tablo 4'e göre; 22-25 yaş aralığında olan voleybolcuların duyguları düzenleme alt boyutuna ilişkin puan ortalamalarının 26 yaş ve üzerinde olan voleybolculara oranla daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5

Voleybolcuların spor yıllarına göre duygusal zekâ düzeylerinin ANOVA testi ile incelenmesi

Sporda Duygusal Zekâ	Spor Yılı	N	Ort.	SS	F	p	Post-Hoc (Bonferroni)
Başkalarının Duygularını Değerlendirme	5 yıl ve altı ^a	50	12,9	1,51	82,42	0,00*	a>b,c
	6-10 yıl ^b	64	9,91	3,21			
	10 yıl ve üzeri ^c	36	5,26	3,05			
Kendi Duygularını Değerlendirme	5 yıl ve altı ^a	50	7,70	1,03	51,97	0,00*	a>b,c
	6-10 yıl ^b	64	5,89	2,30			
	10 yıl ve üzeri ^c	36	3,40	2,12			
Duyguları Düzenleme	5 yıl ve altı ^a	50	4,73	0,80	37,15	0,00*	a>b,c
	6-10 yıl ^b	64	5,81	1,65			
	10 yıl ve üzeri ^c	36	3,51	1,09			
Sosyal Beceriler	5 yıl ve altı ^a	50	8,72	1,51	12,35	0,00*	a>b,c
	6-10 yıl ^b	64	6,32	3,24			
	10 yıl ve üzeri ^c	36	6,77	2,64			
Duyguların Kullanımı	5 yıl ve altı ^a	50	11,30	2,77	21,85	0,00*	a>b,c
	6-10 yıl ^b	64	14,59	4,55			
	10 yıl ve üzeri ^c	36	16,18	2,28			
Sporda Duygusal Zekâ Ortalama	5 yıl ve altı ^a	50	53,02	4,48	10,83	0,00*	ab>c
	6-10 yıl ^b	64	49,23	11,10			
	10 yıl ve üzeri ^c	36	43,38	11,25			

*p<0,05

Tablo 5'e göre voleybolcuların duygusal zekâ düzeyleri spor yılı değişkenine göre incelenmiştir. Buna göre voleybolcuların spor yıllarına göre sporda duygusal zekâ envanterine ilişkin puan ortalamaları ile bu ölçeğin alt boyutları arasında yer alan başkalarının duygularının değerlendirme, kendi duygularını değerlendirme, duyguları düzenleme, duyguların kullanımı alt boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşmanın meydana geldiği tespit edilmiştir. (p<0.05). Meydana gelen farklılığın hangi gruplar arasında oluştuğunun tespit edilebilmesi için bonferroni testinden yararlanılmıştır. Yapılan bu teste göre; spor yılı 5 yıl ve altında olan voleybolcuların, başkalarının duygularını değerlendirme, kendi duygularını değerlendirme, duyguları düzenleme, sosyal beceriler ve duyguların kullanımına ilişkin alt boyut puan ortalamalarının 6-10 ile 10 yıl ve üzerinde spor yılına sahip olan voleybolculara oranla daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında voleybolcuların sporda

duygusal zekâ envanterine ilişkin puan ortalamaları incelendiğinde; spor yılı 5 yıl ve altında olan voleybolcular ile 6-10 yıl arasında olan voleybolcuların sporda duygusal zekâ puan ortalamalarının spor yılı 10 yıl üzerinde olan voleybolculara oranla daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 6

Voleybolcuların cinsiyetlerine göre takım direnci düzeylerinin bağımsız örneklem T-testi ile incelenmesi

Sporda Takım Direnci	Cinsiyet	N	Ort.	SS	t	p
Direnci Özellikleri Gösterme	Kadın	87	20,63	8,77	3,03	0,00
	Erkek	63	16,89	6,31		
Baskı Altında Gösterilen Zayıflıklar	Kadın	87	24,61	14,36	-2,55	0,52
	Erkek	63	30,80	15,00		
Sporda Takım Direnci Ortalama	Kadın	87	54,26	15,44	-0,99	0,11
	Erkek	63	56,83	17,25		

*p<0,05

Tablo 6 incelendiğinde araştırmaya katılım sağlayan voleybolcuların takım direnci envanterinin alt boyutu olan direnci özellikleri gösterme alt boyunun cinsiyet değişkenine göre farklılaştığı görülmektedir (p<0.05). Buna göre kadın voleybolcuların direnci özellikleri gösterme alt boyutuna ilişkin puan ortalamalarının erkek voleybolculara oranla daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 7

Voleybolcuların Yaşlarına Göre Takım Direnci Düzeylerinin ANOVA analizi ile incelenmesi

Takım Direnci	Yaş	N	Ort.	SS	F	p	Post-Hoc (Bonferroni)
Direnci Özellikleri Gösterme	18-21 ^a	89	19,58	9,22	7,30	0,00	a,b>c
	22-25 ^b	25	22,67	7,08			
	26 yaş ve üzeri ^c	36	15,27	1,00			
Baskı Altında Gösterilen Zayıflıklar	18-21 ^a	89	18,88	13,19	69,60	0,00	c>a,b
	22-25 ^b	25	34,67	8,34			
	26 yaş ve üzeri ^c	36	42,61	0,38			
Sporda Takım Direnci Ortalama	18-21 ^a	89	47,09	16,35	45,85	0,00	a<b,c
	22-25 ^b	25	65,22	3,52			
	26 yaş ve üzeri ^c	36	68,86	2,94			

*p<0,05

Tablo 7'ye göre araştırmaya katılım sağlayan voleybolcuların yaşları ile takım direnci düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşmanın meydana geldiği tespit edilmiştir (p>0.05). Buna göre 18-21 ve 22-25 yaş aralığında olan voleybolcuların direnci

özellikleri gösterme düzeyleri 26 yaş ve üzerinde olan sporculara oranla daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında; 26 yaş ve üzerinde olan sporcuların 18-21 ve 22-25 yaş aralığında olan sporculara oranla baskı altında gösterilen zayıflıklar alt boyut puan ortalamalarının yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmaya katılım sağlayan voleybolcuların sporda takım direnci envanterine ilişkin puan ortalamaları incelendiğinde, 18-21 yaş aralığında olan voleybolcuların sporda takım direncine ilişkin puan ortalamalarının 26 yaş ve üzerinde olan voleybolculara oranla daha düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8

Voleybolcuların Spor Yıllarına Göre Takım Direnci Düzeylerinin ANOVA analizi ile incelenmesi

Takım Direnci	Spor Yılı	N	Ort.	SS	F	p	Post-Hoc (Bonferroni)
Direnci Özellikleri Gösterme	5 yıl ve altı ^a	50	22,40	8,10	9,43	0,00	a>b,c
	6-10 yıl ^b	64	18,58	9,13			
	10 yıl ve üzeri ^c	36	15,27	1,00			
Baskı Altında Gösterilen Zayıflıklar	5 yıl ve altı ^a	50	29,09	11,44	63,07	0,00	c>b,c
	6-10 yıl ^b	64	17,08	13,44			
	10 yıl ve üzeri ^c	36	42,61	0,38			
Sporda Takım Direnci Ortalama	5 yıl ve altı ^a	50	61,66	6,58	66,68	0,00	c>bc
	6-10 yıl ^b	64	42,79	16,96			
	10 yıl ve üzeri ^c	36	68,86	2,94			

*p<0,05

Tablo 8 incelendiğinde araştırmaya katılım sağlayan voleybolcuların sporda takım direncine ilişkin puan ortalamaları ile bu envanterine alt boyutları olan direnci özellikleri gösterme ve baskı altında gösterilen zayıflıklar alt boyutunda istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşmanın meydana geldiği görülmektedir (p<0.05). Meydana gelen farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenebilmesi için bonferroni testinden yararlanılmıştır. Buna göre; spor yılı 5 yıl ve altı olan voleybolcuların direnci özellikleri göstermeye ilişkin alt boyut puan ortalamaları, spor yılı 6-10 ile 10 yıl üzeri olan voleybolculara oranla yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında; spor yılı 10 yıl ve üzeri olan voleybolcuların baskı altında gösterilen zayıflıklara ilişkin alt boyut puan ortalamaları, spor yılı 5 yıl ve altı ile 6-10 yıl arasında olan sporculara oranla daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılım sağlayan voleybolcuların sporda takım direncine ilişkin puan ortalamaları incelendiğinde spor yılı 10 yıl ve üzeri olan voleybolcuların sporda takım direncine ilişkin puan

ortalamalarının, spor yılı 5 yıl ve altı ile 6-10 yıl arasında olan sporculara oranla daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 10

Sporda duygusal zekâ ve sporda takım direnci arasındaki ilişkin pearson korelasyon analizi ile incelenmesi

Envanterler ve Alt boyutları	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.Sporda Duygusal Zekâ		0,82**	0,85**	0,61**	0,58**	0,10	0,27**	0,07	0,24*
2. Başkalarının Duygularını Değerlendirme			0,94**	0,57**	0,41**	-0,24**	0,16*	0,29**	0,00
3. Kendi Duygularını Değerlendirme				0,51**	0,58**	-0,31**	0,31**	0,30**	0,15
4. Duyguları Düzenleme					0,06	0,09	-0,29**	0,06	-0,32**
5. Sosyal Beceriler						-0,40**	0,53**	0,37**	0,33**
6. Duyguların Kullanımı							-0,28**	-0,54**	0,01
7. Sporda Takım Direnci								0,24**	0,84**
8 .Direnç Özellikleri Gösterme									-0,29**
9. Baskı Altında Gösterilen Zayıflıklar									

Korelasyon 0.01 düzeyinde ve 0.05* düzeyinde anlamlıdır.**

Sporcuların duygusal zekâ ve takım direnci düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek için Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Bu testin sonuçlarına göre sporda duygusal zekâ ile sporda takım direnci arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=0.27;p<0.05$). Bunun yanında; sporda duygusal zekâ ile, sporda takım direncinin alt boyutu olan baskı altında gösterilen zayıflıklar alt boyutunda negatif yönde anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştur ($r=0.24;p>0.01$). Buna göre sporcuların baskı altında gösterdikleri zayıflıklar arttığında, sporda duygusal zekâ düzeylerinin düştüğü yorumu yapılabilir.

Tartışma ve Sonuç, Öneriler

Eğitim, bilgi, deneyim veya zihinsel kapasite, bireylerin başarılı ya da başarısız olacağını kesin ve yeterli bir şekilde belirlemek için tek başına yeterli değildir. Aslında, başarıyı etkileyen pek çok faktör vardır ki bunlar genellikle kabul edilenlerden daha farklıdır (Bradberry ve Greaves, 2017). Bu bağlamda, son dönemde yapılan birçok araştırma IQ'nun bireylerin

hayatındaki başarının anahtarı olmadığını, duygusal yeterliliklerin de önemli bir rol oynadığını açıkça ortaya koymaktadır. Bilimsel çalışmaların artan ilgisiyle birlikte, duygusal zekânın, psikoloji biliminden iş dünyasına kadar geniş bir yelpazede dikkat çekmeye başladığı görülmektedir (Doğan ve Şahin, 2007).

Goleman (1995), duygusal zekayı, bireyin hedeflerine uygun şekilde harekete geçebilme yeteneği, zorluklarla karşılaştığında pes etmeme kapasitesi, içgüdülerini kontrol ederek anlık tatmini erteleme yetisi, olumsuz düşünceleri engelleyebilme yetisi, duygusal dengeyi sağlayabilme yetisi, başkalarını anlayabilme yetisi ve daima umutlu olabilme yetisi olarak tanımlamaktadır (Goleman, 2018). Duygusal zekâ, neredeyse yüz yıllık bir geçmişi olan bilişsel zekâ (IQ) kavramının aksine oldukça yeni bir kavramdır. Kavramsal olarak hâlâ yeni sayılabilecek olması sebebiyle, bireyler arasındaki farklılıkların ne derecede bu kavramla ilişkilendirilebileceği konusunda kesin bir yargıya varmak henüz mümkün değildir. Ancak, kısa bir süre içinde elde edilen veriler, duygusal zekanın kişisel farklılıkların oluşumunda oldukça etkili, hatta bazen bilişsel zekâdan daha etkili bir faktör olabileceğini göstermektedir (Goleman, 2018).

Sporda duygusal zekanın takım direncine etkisinin belirlenebilmesi amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmaya Antalya ilinde amatör düzeyde voleybol oynayan 150 sporcu bu araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlamıştır. Çalışma kapsamında voleybolcuların duygusal zekâ düzeyleri cinsiyet değişkenine göre incelenmiştir. Bu bağlamda mevcut araştırmada, kadın voleybolcuların başkalarının duygularını değerlendirme ve kendi duygularını değerlendirme alt boyutlarında daha yüksek puanlar elde ettiği saptanmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen bulgu; kadın sporcuların empati yeteneklerinin ve duygusal farkındalıklarının daha yüksek olduğunu, takım içi iletişimde ve sosyal etkileşimlerde daha etkili olduklarını göstermektedir. Bunun yanında bu araştırmada erkek voleybolcuların duygusal zekâ puan ortalamaları ile duyguları yönetme alt boyut puan ortalamalarının kadın voleybolculara oranla daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgu, erkek sporcuların duygusal dengeyi koruma ve stresle başa çıkma yeteneklerinin daha gelişmiş olabileceği göstermektedir. Farklı liglerde mücadele eden basketbolcuların duygusal zekâ düzeylerini inceleyen Akgün (2022) kadın basketbolcuların duygusal zekâ puan ortalamaları ile, bu envanterin alt boyutu olan başkalarının duygularını değerlendirme ile sosyal beceriler alt boyut puan ortalamalarının erkek basketbolculara oranla daha yüksek düzeyde olduğunu tespit etmiştir. Akgün (2022) tarafından elde edilen bu sonuç ile mevcut araştırmada elde edilen bu bulgu, sporda duygusal zekanın cinsiyete ve aslında spor branşlarına göre farklılaştığını göstermektedir.

Bu araştırma kapsamında voleybolcuların duygusal zekâ düzeyleri yaş değişkenine göre incelenmiş ve yaşın arttıkça duygusal zekaya ilişkin puan ortalamalarının da arttığı tespit edilmiştir. Mevcut araştırmada elde edilen bu bulgu, yaşın duygusal zekâ üzerinde olumlu yönde bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Ayrıca mevcut araştırmada elde edilen bu bulgu; voleybolcuların yaşlarının arttıkça, duygusal farkındalık, empati, duygularını yönetme ve iletişim becerilerinde artış olduğu da gösterebilmektedir. Çeşitli spor branşlarında mücadele eden sporcuların sporda duygusal zekâ düzeylerini yaş değişkenine göre inceleyen Güler (2022) mevcut araştırmada elde edilen bulguya benzer şekilde yaşın arttıkça sporcuların duygusal zekâ düzeylerinin arttığı sonucuna ulaşmıştır.

Bu araştırmada voleybolcuların duygusal zekâ düzeyleri spor yılı değişkenine göre incelemiştir. Buna göre, spor yılı 5 yıl ve altında olan voleybolcuların başkalarının duygularını değerlendirme, kendi duygularını değerlendirme, duyguları düzenleme, sosyal beceriler ve duyguların kullanımına ilişkin alt boyut puan ortalamalarının, 6-10 yıl ve 10 yıl üzerinde spor yılına sahip olan voleybolculara göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bu bulgu; voleybola yeni başlayan veya kısa süreli spor kariyerine sahip olan sporcuların duygusal farkındalık, duygularını yönetme ve sosyal etkileşim becerilerinin daha gelişmiş düzeyde olduğu göstermektedir. Sporcuların duygusal zekâ düzeylerini spor yılı değişkenine göre inceleyen Özkul (2022) duyguların değerlendirmesi alt boyutunda istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşmanın bulunmadığını tespit etmiştir.

Voleybolcular ile gerçekleştirilen bu araştırmada voleybolcuların takım direnci düzeyleri cinsiyet değişkenine göre incelenmiş ve kadın voleybolcuların direnç özellikleri göstermeye ilişkin alt boyut puan ortalamalarının erkek voleybolculara göre daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Buna göre; kadın voleybolcuların zorluklarla başa çıkma, stresle mücadele etme ve olumsuz durumları pozitif bir şekilde yönetme konusunda daha etkili oldukları, kadın sporcuların duygusal zekâ becerilerini etkili bir şekilde kullanarak olumsuz durumları aşma yeteneklerinin erkek voleybolculara oranla daha yüksek olduğu yorumu yapılabilir. Farklı liglerde mücadele eden basketbolcuların takım direnci düzeylerini inceleyen Akgün (2022) basketbolcuların duygusal zekaya ilişkin alt boyut puan ortalamalarının istatistiksel açıdan farklılaşmadığını tespit etmiştir.

Yapılan bu araştırmada voleybolcuların yaşlarına göre takım direnci düzeyleri incelenmiştir. Buna göre; 18-21 ve 22-25 yaş aralığında olan voleybolcuların direnç özellikleri gösterme düzeylerinin, 26 yaş ve üzerinde olan sporculara göre daha yüksek düzeyde olduğu

tespit edilmiştir. Çalışma kapsamında elde edilen bu bulgu; genç ve orta yaş aralığındaki voleybolcuların zorluklarla başa çıkma ve olumsuz durumları yönetme becerilerinin daha gelişmiş olduğunu göstermektedir. Futbolcuların takım direnci düzeylerini yaş değişkenine göre inceleyen Karayel (2022) futbolcuların yaşlarının arttıkça takım direncine ilişkin algılarının düştüğü sonucuna ulaşmıştır. Karayel (2022) tarafından yapılan araştırmada elde edilen bu sonuç mevcut araştırmada ulaşılan bulgular ile benzerlik göstermektedir. Bu araştırmada; 26 yaş üzerinde olan sporcuların voleybolcuların direnç özellikleri gösterme alt boyut puan ortalamalarının düşük düzeyde olduğu saptanmıştır.

Voleybolcular ile gerçekleştirilen bu araştırmada sporcuların takım direnci düzeyleri spor yılı değişkenine göre incelenmiştir. Buna göre spor yılı 10 yıl ve üzeri olan voleybolcuların sporda takım direncine ilişkin puan ortalamalarının, spor yılı 5 yıl ve altı ile 6-10 yıl arasında olan sporculara göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Çalışmadan elde edilen bu bulgu; sporcuların deneyim kazandıkça takım direnci becerilerinin artabileceğini göstermektedir. Spor yılı değişkenine göre basketbolcuların takım direnci düzeylerini inceleyen Akgün (2022), basketbolcuların takım direnci düzeylerinin spor yılına göre değişmediği sonucuna ulaşmıştır. Futbolcuların futbol oynama yıllarına göre takım direnci düzeylerini inceleyen Sun (2022) futbolcuların spor yıllarının arttıkça direnç özellikleri gösterme düzeylerinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Sporda duygusal zekanın takım direncine etkisinin incelenebilmesi amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmada sonuç olarak; sporcuların duygusal zekâ düzeylerinin arttıkça buna bağlı olarak takım direnci düzeylerinin de arttığı tespit edilirken, baskı altında gösterilen zayıflıkların azaldığı tespit edilmiştir.

Bu bağlamda araştırma kapsamında şu önerilerde bulunulabilir;

- Spor alanında takım direnci konusunda yapılan araştırmaların sınırlı olduğu göze çarpmaktadır. Bu bağlamda, bu alanda daha fazla araştırma yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.
- Mevcut literatürde, sporda takım direncini etkileyen faktörlerin ayrıntılı bir şekilde incelenmediği görülmektedir. Bu noktada, etkili iletişim becerileri, liderlik, karar verme ve problem çözme gibi unsurların takım direnci ile ilişkilendirilmesi önem arz etmektedir.

- Bu araştırma, amatör voleybolcuların sporda duygusal zekâ ve takım direnci düzeylerini Antalya ilinde incelemiştir. Ancak, farklı bölgelerde faaliyet gösteren voleybolcuların ve farklı spor branşlarındaki sporcuların takım direnci düzeylerinin de incelenmesi önerilmektedir. Bu şekilde daha kapsamlı sonuçlar elde edilebilir.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Etik değerlendirme kurulu: Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşerî Bilimler Alanı Bilimsel Araştırma Etiği Kurulu

Etik değerlendirme belgesinin tarihi: 06.06.2023

Etik değerlendirme belgesinin sayı numarası: 2023/12

Araştırmacıların Katkı Oranları Beyanı

Araştırmanın tamamı, araştırmanın tek yazarı tarafından gerçekleştirilmiştir.

Çatışma Beyanı

“Yazarın araştırma ile ilgili bir çatışma beyanı bulunmamaktadır.”

Kaynakça

- Acharya, A. S., Prakash, A., Saxena, P. ve Nigam, A. (2013). Sampling: Why and how of it. *Indian Journal of Medical Specialties*, 4(2), 330-333.
- Adiloğulları, İ. ve Görgülü, R. (2015). Sporda duygusal zekâ envanteri'nin uyarlama çalışması. *Uluslararası Spor Egzersiz ve Antrenman Bilimi Dergisi*, 1(2), 83-94.
- Akgün, D. (2022). *Farklı Liglerde Oynayan Basketbolcularda Duygusal Zekâ ile Takım Direnci Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.
- Awla, A. A. (2023). *Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zekâ ve Dönüşümcü Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı, Konya.
- Bradberry, T. ve Greaves, J. (2017). *Duygusal Zekâ 2.0*. (çev. Azmi Ulaş). İstanbul: Solo Yayınları.
- Çakar, U. ve Arbak, Y. (2004). Modern yaklaşımlar ışığında değişen duygu zekâ ilişkisi ve duygusal zekâ. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(3).
- Decroos, S., Lines, R. L., Morgan, P. B., Fletcher, D., Sarkar, M., Fransen, K. ve Vande Broek, G. (2017). Development and validation of the Characteristics of Resilience in Sports Teams Inventory. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 6(2), 158.
- Doğan, D. S. ve Şahin, F. (2007). Duygusal Zekâ: Tarihsel Gelişimi ve Örgütler İçin Öneme Kavramsal Bir Bakış. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (1): 231-252.
- Fletcher, D. ve Sarkar, M. (2012). A grounded theory of psychological resilience in Olympic champions. *Psychology of sport and exercise*, 13(5), 669-678.
- George, D. ve Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*, 17.0 update (10a ed.). Boston: Pearson.
- Girgin, G. (2009). Öğretmen Adaylarında Duygusal Zekanın Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(22), 131-140.
- Goleman, D. (2018). *İşbaşında Duygusal Zekâ*. (çev. Handan Balkara). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Görgülü, R., Şenel, E., Adiloğulları, İ. ve Yıldız, M. (2018). Spor takım envanterinde dayanıklılık özelliklerine yönelik ölçüm özelliklerinin uyarlama çalışması. *Eğitim Bilimleri*, 8 (3), 139.
- Güler, İ. (2022). *Sporcularda Duygusal Zekâ ile Motivasyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Tekirdağ.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karayel, E. (2022). *Antrenör – Sporcu İlişkinin Takım Direnci Üzerine Etkisinde Dönüşümcü Liderliğin Rolü (Profesyonel Futbolcular Üzerine Bir Uygulama)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Çanakkale.
- Lane, A. M., Thelwell, R. C., Lowther, J. ve Devonport, T. J. (2009). Emotional intelligence and psychological skills use among athletes. *Social Behavior And Personality*, 37(2), 195-201.
- Luthar, S. S., Cicchetti, D. ve Becker, B. (2000). The construct of resilience: A critical evaluation and guidelines for future work. *Child development*, 71(3), 543-562.
- Masten, A. S. ve O'Dougherty Wright, M. (2010). *Resilience over the lifespan handbook of adult resilience*.
- Masten, A. S. ve Osofsky, J. D. (2010). Disasters and their impact on child development: Introduction to the special section. *Child development*, 81(4), 1029-1039.
- Morgan, P. B., Fletcher, D. ve Sarkar, M. (2013). Defining and characterizing team resilience in elite sport. *Psychology of sport and exercise*, 14(4), 549-559.
- Özkul, K. (2022). *Spor Yapan Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zekâ ve Hedef Bağlılığı Düzeylerinin, Sosyal Medya Bağımlılığı Düzeyi ile Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Bartın.
- Schutte, N. S., Malouff, J. M., Hall, L. E., Haggerty, D. J., Cooper, J. T., Golden, C. J. ve Dornheim, L. (1998). Development and validation of a measure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 25(2), 167-177.
- Sun, Ö. (2022). *Elit Genç Sporcularda Duygusal Zekanın Takım Direncine Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Balıkesir.
- West, B. J., Patera, J. L. ve Carsten, M. K. (2009). Team level positivity: Investigating positive psychological capacities and team level outcomes. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior*, 30(2), 249-267.
- Wigglesworth, G. ve Storch, N. (2012). What role for collaboration in writing and writing feedback. *Journal of second language writing*, 21(4), 364-374.

Yerli, S, (2009). *İlk ve Orta Öğretim Okullarındaki Yöneticilerin Duygusal Zekâ ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki. İstanbul Anadolu Yakası Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.